

оскільки інтерпретація тексту в будь-якому випадку базується на рівні фонівих знань та асоціацій мовців, а також прагматичних інтенціях автора.

Головні висновки. У результаті дослідження було встановлено, що теорія динамічного тлумачення ефективно застосовується для аналізу не лише фразеологічних чи номінативних мовних одиниць, але і власних назв. Однак, отримання цілісної концептуальної структури значення лінгвістичної одиниці передбачає залучення до процесу дослідження різних типів дискурсу в діяронічній перспективі.

Перспективи використання результатів дослідження. Теорія динамічного тлумачення значення дозволяє повному поглянути на рамки концептуального аналізу не лише поетичного, але й інших типів дискурсу, оскільки пропонує інструментарій для детального вивчення елементів культурно-історичного контексту існування мовної спільноти, а також способів репрезентації цих елементів на текстуальному рівні.

Література:

1. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1985. – 452 с.
2. Потебня А. Мысль и язык / А. Потебня. – М.: Лабиринт, 2007. – 256 с.
3. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии [Электронный ресурс] / Э. Сепир. – Режим доступа до вид.: www.twirpx.com/file/7833/. – Назва з екрану.
4. Croft W. Cognitive Linguistics / William Croft. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 356 p.
5. Dilley R. The Problem of Context / Roy Dilley. – New York: Berghahn Books, 1999. – 256 p.
6. Fillmore Ch. Frame Semantics / Charles J. Fillmore, Dirk Geeraerts // Cognitive Linguistics: Basic Readings. – 2006. – P. 373–400.
7. Lakoff G., Johnsen M. Metaphors we live by / G. Lakoff, M. Johnsen. – London: University of Chicago Press, 1980. – 193 p.
8. Langacker R. An Introduction to Cognitive Grammar [Электронный ресурс] / Ronald Langacker. – Режим доступа до вид.: http://cse.iitk.ac.in/users/se367/10/langacker_intro-cog-grammar-cogSci86.pdf. – Назва з екрану.
9. Langacker R. Cognitive Grammar: A basic introduction / Ronald Langacker. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 567 p.
10. Poem Hunter [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: www.poemhunter.com/poem/the-vow-of-washington/. – Title from the screen.
11. Rojo A. Cognitive Linguistics and Translation / Ana Rojo. – Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2013. – 420 p.
12. Wierzbicka A. Cross-cultural pragmatics: the semantics of human interaction / A. Wierzbicka. – Berlin: Walter de Gruyter, 2003. – 502 p.
13. Wierzbicka A. English: meaning and culture / A. Wierzbicka. – Oxford: Oxford University Press, 2006. – 352 p.

УДК – 811.134.2:81'374

Г. І. Глуцук-Олея,

Херсонський державний університет, м. Херсон

ІМЕННИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДРІБНИХ РЕЧЕЙ ЯК ПОСИЛЮВАЧІ ЗАПЕРЕЧЕННЯ

У статті описуються випадки вживання певної групи іменників на позначення невеликого розміру або цінності задля надання емпатичності запереченню, що простежується у всіх романських мовах, починаючи із латини. Було зазначено, що у французькій мові такі іменники поступово набували ознаки прислівника, втрачаючи при цьому своє етимологічне та семантичне значення, тобто вони граматизувалися. У загальних рисах, іменники незначної цінності можуть бути еквівалентами «ніщо», іншими словами перифразами ідеї «ніщо» чи синонімами «абсолютно ніщо».

Ключові слова: іменники мінімізатори, заперечення, емпатичність, романські мови.

СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫЕ НА ОБОЗНАЧЕНИЕ МЕЛКИХ ПРЕДМЕТОВ КАК УСИЛИТЕЛИ ОТРИЦАНИЯ

В статье описываются случаи употребления существительных, передающих значение небольшого размера или ценности для передачи эмпатичности отрицания, что прослеживается во всех романских языках, начиная с латыни. Чаще всего, такие существительные принадлежат к семантическим полям «растения», «животные», «деньги», «человек и его окружение». В статье мы уделили внимание описанию общих черт конструкций такого типа с существительными минимизаторами для возможности их распознавания.

Ключевые слова: существительные минимизаторы, отрицание, эмпатичность, романские языки.

NOUNS WITH THE SIGNIFICATION OF THE THINGS OF SMALL VALUE AS A EMPHASIS OF NEGATION

The article describes the case of the usage of some noun groups with the evaluative meaning to emphasize the negation, that traces in all Romance languages borrowed from Latin. Negation is one of the few truly universal grammatical categories: every language seems to have some grammaticalized means to deny the truth of an ordinary declarative sentence. For the historical linguists, changes in the way that negation is expressed are therefore an ideal testing ground for theories of change, with every language having the potential to provide important data. In the emergence of the new negative markers, we find grammaticalization of lexical items as new grammatical markers of negation: a noun like French pas ‘step’ comes to be reinterpreted as a marking negation. Thus, in French, for example, such nouns gradually gained the signs of adverb and lost their etymological and semantic significance, that is they were grammaticalized. These noun minimizers are united in such semantic groups, as «plants», «animals», «money», «human and its environment», but we extend them. The article is also devoted to the description of the general indications of such types of constructions with minimizers for possibility of their identification. In general words the nouns with the evaluative meaning can be the equivalents of «nothing», the periphrasis of «nothing» or synonyms of «absolutely nothing».

Key words: nouns minimizers, negation, emphasis, Romance languages.

Вживання іменників на позначення елементів із мінімальним значенням є особливо цікавим ресурсом, який використовується для посилення заперечення. Це явище було поширене в латинській мові і продовжило свій розвиток у романських мовах [2, с. 55–56]. У розмовній латині іще з часів комедій авторами було прийнято посилювати заперечення словами на позначення дрібних предметів типу *floccus*, *naucis*, *pilus*, а також *as*, *ciccus*, *dupondius*, *labella*, *numus*, *nux*, *pluma*, *teruncius*, *triobolus*, *hilum*, *pilus*, *digitus*, *unguis*, *granus*, *ets*. [2, с. 55–56]: *pluma haud interest* «немає жодної різниці» (букв.: немає посередині і пір’їнки), *non naucis facere* «мати за ніщо» (букв.: не вважати і за горіхову шкаралупу), *non flocci pendere* «мати за ніщо» (букв.: не цінувати і на вагу пушинки). Із цією ж метою у романських мовах використовуються певні лексичні одиниці та парафрази з ними, наприклад, уже вищезгадана *mica* «крихта», порівняймо рум. *nimic(ă)*, молд. *нимик(э)*, іт. *(ne)mica*, ст.-фр. *ne mie*; *gutta* «капля» (*ne-gutta* «ані краплі») – ст.-ломб. *nagot*, фр. *goutte*; *passus* «крок» – фр. *ne...pas* тощо; у Галії продовжували вживати як заперечення *gēnus* (ст.-фр. *giens*, пров. *ges*); аналогічно в Галії і в Італії

увійшло в ужиток *ne-gentem* «нічого» (ст.-фр. *noient*, іт. *neitnte*). В італійських діалектах *miga* (*mica*) – крихта, функціонує як ідіоматичний квантор на позначення дрібності, поширений на всій території Італії; поряд із ним вживаються *negota*, *neota*, із латини – *ne gutta(m)*, які є більш уживаними у ломбардській і венеційській, і *punto* у тосканській [11, с. 80]. Перелік подібних мінімізаторів дуже численний, наприклад, *un figo seco* (XIII ст. веронська або західноенеційська), *un festugo de palia* (XIII ст. ломбардська), *fiore* (XIV ст. тосканська), *stiça* (XIV ст. лігурійська), та із них невелика кількість грамацізувалися і стали заперечними прислівниками. Таке посилення заперечення спостерігається і у давній літературній арагонській; єдиний арагонський манускрипт початку XV ст. – переклад *Li Livres Dou Tresor* із французької, модель якої вплинула на вживання виразів мінімізаторів типу *no...mica, res (ren), pas, punt(o), gayre* [4, с. 12].

Вживання таких слів має подвійне значення [8, с. 280]: 1) приховане порівняння, наприклад у фр. *je ne vois goutte*; п'єм. *e vivre si cum ragionavoil, no mia cumma bestie*; 2) посилення заперечення, у ломб. *ma no minga da tuti*. Хоча іноді може йтися про структури лінгвістично не заперечні, ми розглядатимемо їх кванторами заперечення, із яким вони мають безпосередній зв'язок. Так, Ф. Ернандес Парісіо визначив завданням заперечення зводити до нуля кількість чи передбачену характеристику первинного елемента [6, с. 141]. Дослідники зосередилися на опису загальних рис такого типу конструкцій задля можливості їхньої ідентифікації [5]:

1. Збереження іменниками свого семантичного значення. Це пов'язано з емоційністю та експресивністю такого типу виразів, для більшого посилення яких використовуються певна низка способів, зазначених Ф. Мьогреном як для давньої французької так і для інших романських мов періоду середньовіччя [9, с. 12–18]: а) можливість замішувати один іменник іншими семантичними еквівалентами (фр.: *un denier* може бути замінено на *angevis, angovencs, bezan, clarmontes, tarin*; вираз типу *no val una castanha* замінюється *un gant* чи *un giscles, una mora*; ісп. *higo (higa) na haba, grano*); б) уточнення іменника за допомогою детермінативів (сефардська: *ni un cabeo de tu cabeza*; ісп.: *Non dariedes por ssu vestidura huna mançana madura* (ME, v. 912-913, p. 135)); в) так зване тавтологічне вживання структур типу (ст.-фр.): *ni lata ni cabiro*; г) додавання пейоративних прикметників (ст.-фр.: *un pauc coirdo*; ст.-ісп.: *non le valien a Poro tres arvejas podridas* (Alex., e. 2059d, p. 328); *non dexo de quemar una mala meaja* (Alex, e. 1897c, p. 310); *non dio el rey por ello un mal puerro assado* (Alex., e. 1940c, p. 328)); д) вживання числівників [5, с. 753, 9, с. 14–17]: *un(-a)* (найчастіший), *dos, tres* (менш уживані), *cuatro, cinco* (дуже рідко); ст.-фр.: *una pruna a secas, un bezan*; сефардська: *dos puerros no tengo yo, trabar una magajica*; ісп. *Sepa, señor, que no vale dos maravedis para reina* (D. Quij.: 22); *non valien cinco sueldos los que eran fincados* (Alex., e. 2039b, p. 325); е) вживання звучних виразів, типу *ni buf ni baf, ni fu ni fa*.

У французькій мові з XII ст. *mie, pas, point, goutte, etc.* почали вживатися як посилювачі заперечення, серед них *mie* зустрічався у найдавніших французьких текстах; найважливішим став іменник *pas*, який первісно повинен був вживатися із дієсловами на позначення руху, та вже на початку XIV ст. замінив *mie* [7, с. 144]. Л. Теньєр, називаючи указані слова субститутами, ілюструє їхнє етимологічне значення такими прикладами [13, с. 240]:

Je ne marche pas – я не йде ні кроку (букв.)

Je n'écris point – я не пишу ні крапки (букв.)

Je ne mange mie – я не їм ні крихти (букв.)

Je ne bois goutte – я не п'ю ні краплі (букв.)

Спочатку зазначені лексеми вживалися на початку речення після дієслова у заперечній формі як іменники, та поступово набували ознаки прислівника, втрачаючи при цьому своє етимологічне та семантичне значення [7, с. 144; 8, с. 282; 12, с. 267], тобто вони грамацізувалися. Іменники *mie, pas, gens* задокументовані у давньофранцузьких текстах, *goutte, point* довше за попередні зберігають статус іменників, *grain, mot, personne, rien* були найчастішими посилювачами заперечення у французькій періоду середньовіччя, у сучасній французькій мові цю ланку займає *pas*; *point* є менш уживаним та вважається провінційним; *mie* застаріло, а *goutte* майже виключно вживається у виразі *n'y voir goutte* – темно, хоч в око стрель [13, с. 240]. Проте у французькій існують інші експресивні посилювачі, які передають поняття «маленької» чи «безцінної речі»: *un bouton, un gant, une noix, une pomme, un fromage, etc.* [7, с. 145].

2. Недостатня чи мінімальна значущість предметів, які позначають указані іменники. Із цієї точки зору такі іменники мають семантичне значення маленького розміру, незначущості та невеликої цінності, які частіше за все належать до семантичних полів «рослини», «тварини», «гроші», «людина та її оточення», є вульгаризмами або жаргонними словами тощо [9, с. 9, 12, 235; 10]. Запропонована кількість семантичних груп може бути розширена, так, наприклад група «**рослини**» може включати такі підгрупи «дерева», «плоди», «насіння», «квіти», «злаки», «овочі» тощо; група «**тварини**» – «свійські тварини», «птахи», «риби», «комахи»; «**людина**» – «частини тіла», «одяг», «продукти харчування», «дії, рухи», «предмети побуту» тощо; «**реалії світу**» – «матеріальні», «ідеальні», «фізичні», «абстрактні» тощо. За визначенням А. Р. Нікла, лексеми на позначення фруктів та овочів як посилювачі заперечення в іспанській мові почали вживатися у XIII–XIV ст., причому, можливо, вподобання до такого роду порівнянь у творах духовних мужів (Г. де Берсео, Х. Руйса, Ф. Гонсалеса тощо), пов'язано із тим, що у тодішньому оточенні фрукти та овочі слугували предметами обміну та сплати замість грошей [10, с. 311]. Так, наприклад, сталося із американізмом *cacao*, яке у XVI ст. у колумбійські часи було розмінною монетою Нової Іспанії та було затверджено королем Іспанії як конвертована грошова одиниця відповідно до реала: у 1555 р. 1 реал – 40 какао бобів; у 1575 р. 1 реал – 100 какао бобів [1, с. 1443]. А у XVII ст. в Іспанії уже вживалися вирази типу: *no estimar en un cacao una cosa*; наразі в іспанській мові поширена фраза *no valer un cacao*.

Стосовно грошових одиниць у фр. мові, треба зауважити, що були випадки вживання у виразах мінімізаторах назви монет значного котирування, наприклад *bezan* відповідали 120 грошовим одиницям [9, с. 10, 13], такого типу фрази слугували для ще більшого висміювання предмету порівняння [5, с. 750]. В Іспанії найменшою грошовою одиницею була *meaja*: 1 *meajas* – 1 *pepión*, 6 *meajas* – 1 *dinero*, 64 *meajas* – *mençal*, 180–192 *meajas* – 3 *mencales* – 1 *maravedí burgalés antiguo* [10, с. 311], поступово значення *meaja* пересіклося із *migaja* (*miaja, miga*) – крихта. *Mençal* – монета невеликої цінності, яка була в обігу в Іспанії у XII–XIII ст.; у хроніці Альфонса Мудрого (глава 1) *mençal* називається *metal* і слугував для маленьких купівель, 18 *pepiones* – 1 *metal*, 10 *metales* – 1 *maravedí* [10, с. 311, 313]. Хтось це слово вимовляв і читав як *mercal*, вважаючи його похідним від дієслова *mercar*, також *metical*, та зазначалося, що воно зникло, коли вийшов з ужитку *pepion* приблизно у перший рік правління дона Алонсо; в помісті Моліна слово *mençal* позначало маленькі плоди. *Pepion*, у свою чергу, монета XIII ст., 180 *pepiones* – 1 *maravedí bulgarés* [10, с. 311].

3. Можливість замінювати ці вирази кванторами. Іменники незначної цінності, у загальних рисах, можуть бути еквівалентами «ніщо», іншими словами перифразами ідеї «ніщо» чи синонімами «абсолютно ніщо» [3, с. 342]. У цьому і полягає їхня експресивність, оскільки вони замінюють абстрактність цього заперечного слова лексемами із оточуючого світу, вони належать до нижчого рівня градаційної шкали кванторів, до якої вони повністю включаються у заперечному оточенні. Ф. Ернандес

Парісіо згадує кванторність як рух від «усе → щось → ніщо», за яким такі іменники, знаходячись на рівні «щось», досягають нульової кванторності чи «ніщо» із запереченням [6, с. 135–141]. Зазначені вирази мінімізатори посилюють заперечення, наголошуючи на мінімальний рівень кількості, що, в свою чергу, передбачає емфатичність та рельєфність кванторності [3, с. 342].

4. **Однакове оціночне функціонування цих виразів та вживання із низкою дієслів**, пов'язаних із поняттями оцінювання та вартості, наприклад, в ісп. мові [8, с. 290–293, 319; 12, с. 268]: *preçiar, valer, apreciar, dar por, importar, prestar, dársele a uno algo, tener en, etc.* Наприклад:

ісп.: *çelar un acento, merescer un bodigo; dar por algo una paja / un clavo; valer un pimienta / un céntimo / un real; costar un céntimo / un real, un duro; valer una langosta / un dinero / un tiesto foradado; preçiar un gorrión / un çapato;*

кат.: *valdre un xavo rovellat / un duro / un botó; tindre un gallet per a fer cantar un cego;*

фр.: *valoir / un oef pare'; la corde pour le pendre; comprendre un traire mot; lever le petit doigt; prisier deus boutons.*

5. **Переважаюча наявність у поетичних текстах**. Як зауважують Х. Р. Фернандес Гонсалес та А. Швейгхаузер, у багатьох випадках такі вирази були створені задля вирішення проблем із римою [5, с. 750–751]. До цього схиляється також В. В. Комфорт, зазначаючи вживання таких фігуральних заперечень у французьких ранніх жанрах: міракліях, героїчному епосі, уже в «Пісні про Роланда» (проте не в елегантно римованій *matière de Bretagne*), та творчості трубадурів; в іспанських романсах, на його думку, вони повністю відсутні, оскільки рядки настільки короткі, що немає місця для розробки експресивних виразів заперечення; в італійському куртуазному епосі, який на відміну від іспанських романсів, не декламувався, вживання подібних виразів було надмірним.

6. **Часте вживання цих іменників із неозначеним артиклем**, що запобігає їхньої граматицізації [7, с. 145]. Ця риса відрізняє їх від таких посилювачів як *ras, miga (mija), ge(n)s* у давній окситанській, які втратили своє первинне значення. Так, у давній французькій відсутність артикля, не передбачаючи початку граматицізації, було поширеним явищем із виразами мінімізаторами, особливо з іменниками, що відносилися до семантичних полів «розміру, величини», і серед них – на позначення монет. Наприклад: *Non pretz tealha*, тут *tealha* позначає грошову одиницю, еквівалентну половині монети [9, с. 23].

Таким чином, виходячи із проаналізованого матеріалу, можна дійти висновку, що іменники на позначення дрібності чи невеликої цінності (мінімізатори) як посилювачі заперечення, дійсно були поширені у романському мовному ареалі. Перспективною подальшої наукової розвідки можуть становити вирази мінімізатори в іспанській мові у плані діакронії.

Література:

1. Aranda Kilian L. El uso de cacao como moneda en la época prehispanica y su previvencia en la época colonial [Електронний ресурс] / Lucía Aranda Kilian. – P. 1439–1450. – Режим доступу до статті : www.mecd.gob.es/.../El_uso_cacao_como_mo...
2. Bassols de Climent M. Sintaxis latina. Vol. 2. 4-a reimpresión. – Madrid : C.S.I.C, 1973. – 420 p.
3. Coterillo Díez S. C. El refuerzo de la negación mediante sustantivos de valor mínimo: una versión quiijotesca / Sara Cristina Coterillo Díez // Moenia: Revista lucense de Lingüística & literatura. Núm.13. – Santiago de Compostela : Universidad de Santiago de Compostela, 2007. – P. 341–360.
4. Dawn E. Prince. El aragonés literario a fines del siglo XIV. El testimonio del LIBRO DE TRASORO. – Academia de l' Aragónés, 2007. Numero 1. – P. 1–16.
5. Fernández González J. R. El reforzamiento de la negación en provençal antiguo // Actas do XIX Congreso Internacional de Lingüística e filoloxía románicas. V. Gramática histórica e historia da lingua. – Santiago de Compostela: universidade de Santiago de Compostela, 1993. – P. 743–769.
6. Hernández Paricio F. Aspectos de la negación. Colección Contextos, 3. – Leon : Universidad de Leon, 1985. – 263 p.
7. Jorge Chaparro Ma del Carmen. La negación reforzada en francés: notas para un estudio histórico / María del Carmen Jorge Chaparro // Actas del II coloquio sobre los estudios de filología francesa. – Cuenca : Servicio de publicaciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, 1994. – P. 141–148.
8. Medina Granda R. M. Expresiones de valor mínimo y polaridad negativa en occitano antiguo. Elementos de comparación con otros romances medievales [Електронний ресурс] / Rosa María Medina Granda. – P. 279–362. – Режим доступу до статті : dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/299414.pdf
9. Möhren F. Le renforcement affectif de la négation par l'expression d'une valeur minimale en ancien français / Frankwalt Möhren. – Tübingen : Neineyer, 1980. – 264.
10. Nykl A. R. Old Spanish terms of small value / Alois Richard Nykl // Modern Language Notes. – Baltimore : The John Hopkins University Press, 1927. – P. 311–313.
11. Parry M. Negation in the history of Italo-Romance / Mair Parry // The History of Negation in the Languages of Europe and the Mediterranean. – NY : Oxford University Press, 2013. – P. 77–118.
12. Rueda Rueda M. Los refuerzos de la negación en la literatura medieval española : análisis lingüístico [Електронний ресурс] / Mercedes Rueda Rueda. – P. 93–133. – Режим доступу до статті : dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/98028.pdf
13. Tesnière L. Elementos de sintaxis estructural, I. [Traduc. de Esther Diamante]. – Madrid : Gredos, 1994. – 660 p.

УДК 81'253=111=161.2

Н. М. Гоца,

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Стаття присвячена основним аспектам перекладу медичної термінології на українську мову. Розглядаються домінуючі шляхи утворення медичних термінів та особливості їх відтворення українською мовою. Наведено приклади та проаналізовано найуживаніші способи перекладу лексики наукового медичного дискурсу.

Ключові слова: науковий дискурс, медична термінологія, запозичення, способи медичного перекладу.

СПЕЦИФІКА ПЕРЕВОДА ЗАИМСТВОВАНИЙ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ НАУЧНОМ МЕДИЦИНСКОМ ДИСКУРСЕ НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

Статья посвящена основным аспектам перевода медицинской терминологии на украинский язык. Рассматриваются доминирующие пути образования медицинских терминов и особенности их воспроизведения на украинском языке. Приведены примеры и проанализированы наиболее частые способы перевода лексики научного медицинского дискурса.

Ключевые слова: научный дискурс, медицинская терминология, заимствования, способы медицинского перевода.